

SPROG NYDKEN

Sprogpakken

Sprogtilegnelse i teori og praksis

Sprogpakken - praksis der gør en forskel

SPROG NYDKEN

Børns sprogtilegnelse

- Hvad skal børn lære, når de lærer sprog?
 - Segmentere lyd – opdele 'lydmasse' i ord
 - Afkode ords betydning
 - Afkode grammatik og syntaks
 - Afkode kommunikation (intention, toneleje mm.)

Sprogpakken - praksis der gør en forskel

SPROG NYDKEN

Børns sprogtilegnelse

- Sprogtilegnelsens milepæle kort fortalt (Hoff 2009):
 - 8-10 mdr.: kan forstå de første ord
 - 1 år: kan sige de første ord
 - 2 år: kan lave korte sætninger
 - 3 år: kan lave længere sætninger
 - 4 år: stort set fuldt udviklet talesprog

Sprogpakken - praksis der gør en forskel

SPROG NYDKEN

Børns sprogtilegnelse

- Det forunderlige: alle børn lærer at tale!
- Spørgsmålet er: Hvordan kan børn tilegne sig et stort ordforråd og en kompliceret grammatik på forholdsvis kort tid?
- Er sprog noget børn mere eller mindre er født med, eller lærer de det af omgivelserne?
- Det er der forskellige teoretiske bud på...

Sprogpakken - praksis der gør en forskel

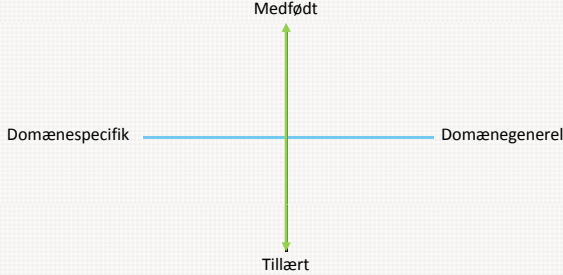
SPROG INDVÆR Sprogtilegnelsesteori

- Grundlæggende teoretiske spørgsmål:
 - Er sprogtilignelsen et resultat af medfødte forudsætninger (medfødt) eller af erfaringer (tillært)?
 - Er sprogtilignelsen baseret på mekanismer, der er specifikke for sprog (domænespecifikt) eller på mere generelle mekanismer, der også håndterer andre kognitive opgaver (domænegenerelt)?

SERVICEFÆLLEN **Sprogakademiet** - praksis der gør en forskel

SPROG INDVÆR Teoretiske standpunkter

SERVICEFÆLLEN **Sprogakademiet** - praksis der gør en forskel

SPROG INDVÆR Praksisrefleksion

- Hvilken opfattelse har I og hvorfor?
- Hvordan påvirker det jeres praksis?

SERVICEFÆLLEN **Sprogakademiet** - praksis der gør en forskel

SPROG INDVÆR Sprogtilegnelsesteorier – en oversigt:

- Behaviorisme (tillært)
- Nativisme (medfødt)
- Konstruktivistiske teorier (læres aktivt som en del af den almindelige udvikling)
- Kognitive teorier (læres vha. generelle kognitive mekanismer)
- Interaktionistiske teorier (læres i samspil på baggrund af generelle kognitive mekanismer)

SERVICEFÆLLEN **Sprogakademiet** - praksis der gør en forskel

SPROG PAKKEN

Opsummering

- Bred enighed i dag om, at sprogtilegnelse er en blanding af
 - arv (medfødte kognitive kompetencer)
 - miljø (påvirkning fra og samspil med omgivelserne)
- De forskellige teorier vægter hver især arv og miljø på forskellig vis.

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken** - praksis der gør en forskel

SPROG PAKKEN

Interaktionistisk tilgang

- Sprogpakken er særligt inspireret af Michael Tomasello (f. 1950), som mener at:
 - Sprogets udvikling understøttes af samspil med andre via generelle kompetencer.
- Tomasello lægger især vægt på:
 - Barnets medfødte evne til kommunikation
 - Afkodning af intention, dvs. meningen med det, der siges
 - Afkodning af sproglige mønstre (Tomasello, 2009)

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken** - praksis der gør en forskel

SPROG PAKKEN

Medfødt evne til kommunikation

Før sproglig evne til kommunikation:

- Pegning = interaktion, afkodning af mening

FÆLLES OPMÆRKSOMHED

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken** - praksis der gør en forskel

SPROG PAKKEN

Afkodning af intention (mening)

- Mening skabes i brugen med andre:
 - Ex: Barn peger på bold = 'Se den bold mor. Vil du give den til mig'.
 - Næste skridt: Barnet siger: "Bold" = 'Se den bold mor. Vil du give den til mig'.
 - Sprog er ikke at afkode ord (bold = bold), men at forstå meninger og intentioner.

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken** - praksis der gør en forskel

SPROG LEVEREN Afkodning af ord

- Børn lærer ikke ord ved at man udpeger, hvad de henviser til. De skal forstå meningen med dem.
- Ord er meningsenheder, der optræder i mange sammenhænge. Bilen er ikke kun en bestemt bil.

Bil =

vs.

Bil i mange sammenhænge: 'Bilen holder i garagen.' 'Bilen er blå'. 'Du sov i bilen'. 'Bilen kører stærkt'. 'Bilen holder stille'. 'Bilen er gået i stykker.'

SERVICEFELLEN **Sprogakademiet** - praksis der gør en forskel

SPROG LEVEREN Afkodning af mønstre

- Fra meningsenheder til skabeloner og til variationer:
 - Mening: "Mad" (Jeg vil have noget at spise)
 - Mening: "Sulten" (Jeg er sulten)
 - Skabelon: "Jeg er sulten."
 - Variation: "Jeg er træt."
 - Variation: "Hunden løber væk."
 - Udvidelse af skabelon: "Jeg bliver glad, hvis jeg får en gave af dig."

SERVICEFELLEN **Sprogakademiet** - praksis der gør en forskel

SPROG LEVEREN Opsummering

- Sprog er kommunikation af mening
- Ord og sætningsstrukturer (skabeloner) læres i brugen
- Børn lærer sprog via
 - Afkodning af mening og intentioner
 - Etablering af mønstre (skabeloner)

SERVICEFELLEN **Sprogakademiet** - praksis der gør en forskel

SPROG LEVEREN Den voksnes opgave

- Den voksne som sproglig rollemodel:
 - Skal sikre et rigt og varieret sprogligt miljø.
 - Skal give barnet mulighed for at afkode ords betydning og sprogets mønstre.
 - Skal få barnet til at bruge sproget meget, så det kan udvikle og udvide skabeloner og variationer af dem.
- Barnets aktive deltagelse:
 - Barnet skal selv aktivt danne sig en forståelse af, hvad ord betyder, og hvordan man laver sætninger.
 - Barnet kan ikke instrueres, men det skal stimuleres.
 - Barnet lærer sprog i samtale med andre
 - Børn skal øve sig i at forstå ord og sætninger

SERVICEFELLEN **Sprogakademiet** - praksis der gør en forskel

SPROG PAKKEN

Opgave

- Se filmklippet og drøft, hvordan barnet øver sig i at lære at bruge og forstå sproget.

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**

SPROG PAKKEN

Børns sprogudvikling i praksis

Alder	Sproglige milepæle
5 måneder	Øver sig i at udtale lyde og beherske udtalen af lyde. Kan opdele lyde i stavelser.
8 måneder	Forstår enkelte ord og få faste vendinger. Bruger gestik til kommunikationen.
12 måneder – 1 år	Øver sig i at sige sine første ord og kan afkode andres intention.
20 måneder	Forstår mange ord (ca. 230) og kan sige mange ord (ca. 90)
24 måneder – 2 år	Kan ca. 250 ord. Sætter ord sammen og laver de første (ufuldstændige) sætninger. Kan bruge nogle bøjningsendelser.
36 måneder – 3 år	Laver fuldstændige ytringer og anvender et komplekst sprog (kan bøje ord, anvende forholdsord, bruge ledsætninger)
48 måneder – 4 år	Laver mere komplekse ytringer og anvender et sprog, der stort set ligner de voksnes.
60 måneder – 5 år	Kan mange abstrakte ord og taler i længere forløb.
6 år	Kan bruge sproget socialt og fortælle lange historier. Har et stort passivt ordforråd

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**

SPROG PAKKEN

Zoom ind på sproget

- Udvikling af de enkelte sproglige områder
 - Talesproglige elementer
 - Ordforråd (semantik)
 - Sproglig kompleksitet (syntaks og morforlogi)
 - Historiefortælling
 - Kommunikative kompetencer
 - Læse- og skriveforudsætninger
 - Skelnen af sproglyde
 - Bogstavkendskab
 - Kendskab til ord som tegn (udtryk + indhold)
 - Skriftsproglige begreber

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**

SPROG PAKKEN

Zoom ind på sproget

- Talesproglige elementer - Ordforråd (semantik)
 - Ord har mange og varierede betydninger. Barnet skal lære alle nuancer og variationer af ordene.
 - Ordforråd har stor betydning for senere læseforståelse.
 - Børn lærer ikke kun ord af sig selv men skal støttes i at udvikle ordforrådet.
 - Erfaringsverden styrker rigt ordforråd – når man sætter ord på erfaringerne!
- Den voksne skal:
 - Direkte udvide ordforrådet ved at introducere til nye ord, forklare dem, få barnet til at bruge dem.
 - Skabe rammer for en rig erfaringsverden og forbinde den med at lære nye ord.

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**

SPROG LEVER Zoom ind på sproget

- Talesproglige elementer - Sproglig kompleksitet (syntaks og morfologi)
 - Barnet lærer af sig selv morfologi (bøjninger og endelser) og syntaks (sætningsstruktur)
 - Barnet skal støttes i at udvikle sproglig kompleksitet:
 - længere og mere komplicerede sætninger
 - kunne forbinde sætninger i længere forløb
 - fortælle om mere indviklede sammenhænge
- Den voksne skal:
 - opfordre barnet til at fortælle mere
 - opfordre barnet til udvide og udvikle sætninger

SERVICEFRELSEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**

SPROG LEVER Zoom ind på sproget

- Talesproglige elementer - Historiefortælling
 - At fortælle historier er at skabe mening ved at sætte begivenheder sammen.
 - Vigtigt for at barnet kan forstå og sætte ord på sine oplevelser.
- Den voksne skal:
 - Opfordre barnet til at fortælle mere og give flere detaljer – både når barnet fortæller historier hjemmefra, fortæller om sine tegninger eller fortæller ud fra en historie, som I har læst.

SERVICEFRELSEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**

SPROG LEVER Zoom ind på sproget

- Talesproglige elementer - Kommunikative kompetencer
 - Bruge sproget i samspil og samarbejde med andre.
 - Kunne fastholde et emne, bidrage til en samtale, turtagning osv.
- Den voksne:
 - kan komme til at overse de usynlige kommunikative regler og forventninger
 - skal være opmærksom på at være tydelig i forhold til kommunikative regler og forventninger
 - især i forhold til børn, som har vanskeligt ved at forstå de kommunikative regler.

SERVICEFRELSEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**

SPROG LEVER Zoom ind på sproget

- Læse- og skriveforudsætninger
 - det som har betydning for at lære at læse og skrive
- Det har stor betydning for de børn, der er i risiko for at få læseproblemer, at der arbejdes med læse- og skriveforudsætninger i dagtilbud
 - Mange kan undgå senere læseproblemer, hvis de i dagtilbud leger med lydlig opmærksomhed og skriftsprog
- Handler overordnet om at lege med og skabe opmærksomhed om:
 - sprogets lydniveauer, bogstaver, ord og skrift

SERVICEFRELSEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**

SPROG PAKKEN Zoom ind på sproget

- Læse- og skriveforudsætninger
 - Skelnen mellem sproglyde – at høre sprogets lyde.
 - Høre enkeltlyde i ord, rime, opdele og sammensætte ord og stavelser, opdele ord i bogstaver.
 - Bogstavkendskab
 - Kende bogstavernes navne og lyde (ikke altid den samme som navnet) og forbinde bogstav og lyd.
 - Kendskab til ord som tegn (udtryk + indhold)
 - Kan identificere et ord som et ord, tælle ord, vide hvad ord er: at de sættes sammen til sætninger og kan opdeles i betydningsdele og stavelser.
 - Skriftsproglige begreber
 - Kende til det at skrive og læse: hvorfor, hvordan og hvad man skriver og læser
 - Kende til bogkoncepter

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**

SPROG PAKKEN Zoom ind på sproget

- Opsummering – vi har set på:
 - De sproglige begreber, der bruges i sprogpakken.
 - De sproglige områder (de fleste af dem), der testes i sprogvurderinger.
 - De områder, man kan arbejde mere fokuseret med i forhold til de 3 overordnede strategier.
 - De områder, som børn udvikler deres sprog indenfor, og som pædagoger derfor skal være opmærksomme på.

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**

SPROG PAKKEN Sprogtilegnelse i teori og praksis

- Spørgsmål...?

SERVICEFÆLLEN **Sprogpakken - praksis der gør en forskel**